

MIEJSKI OSRODEK POMOCY RODZINIE, LUBLIN POMOC NA RZECZ CUDZOZIEMCÓW

Przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej

Ogólne uprawnienie cudzoziemców do korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej wynika z dwóch artykułów ustawy:

- ✓ Zgodnie z art. 5 ust. 2 uchodźcom przysługuje prawo do korzystania z pomocy społecznej w związku ze statusem prawnym jaki uzyskali w Polsce
- ✓ Art. 7 wskazuje katalog problemów społecznych, które uzasadniają udzielenie pomocy

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z odwołaniem od decyzji Prezesa Urzędu

ds. Repatriacji i Cudzoziemców lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, a także cudzoziemcom posiadającym zgodę na pobyt tolerowany.

Kwestię integracji cudzoziemców reguluje Rozdział 5 (art. 91 do 95) ustawy o pomocy społecznej. Prawo do pomocy integracyjnej jest szczególnym uprawnieniem przyznawanym cudzoziemcom posiadającym status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Uchodźca to osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z powodu tych obaw, korzystać z ochrony tego państwa.

Ochrona uzupełniająca udzielana jest cudzoziemcom, którym odmówiono statusu uchodźcy, lecz którzy w przypadku powrotu do kraju pochodzenia będą realnie narażeni na ryzyko doznania poważnej krzywdy poprzez orzeczenie kary śmierci lub egzekucję, tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie, poważne zagrożenie życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji wewnętrznego lub międzynarodowego konfliktu zbrojnego.

Świadczenie specjalne jakim jest pomoc integracyjna ma na celu ułatwienie procesu adaptacji do polskich warunków jak i wyrównanie szans tej bardzo specyficznej grupy społecznej.

Pomoc ta przysługuje cudzoziemcowi od miesiąca kalendarzowego, w którym został złożony wniosek wraz z kompletem dokumentów, a obejmuje ona świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie kosztów nauki języka, opłacanie za uchodźcę składki na ubezpieczenie zdrowotne określonej przepisami o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz specjalistyczne poradnictwo. Cudzoziemiec powinien zadeklarować swoją chęć zamieszkania na danym obszarze oraz gotowość do

podjęcia realizacji programu integracyjnego, który zostanie opracowany z uwzględnieniem sytuacji życiowej. Ponadto składa pisemne oświadczenie, że nie zwrócił się z podobnym wnioskiem do urzędu w innym województwie. Do wniosku powinny być załączone kopie decyzji o nadaniu statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej oraz wydanej w związku z tym karty pobytu, dokumentu podróży zgodnego z Konwencją Genewską z 1951r. Cudzoziemiec może również dołączyć kopie innych dokumentów, które mogą być przydatne podczas opracowywania dla niego indywidualnego programu integracyjnego.

Indywidualny program integracyjny jest uzgadniany pomiędzy pracownikiem

(tzw. „realizatorem programu”) powiatowego centrum pomocy rodzinie (PCPR)

a samym cudzoziemcem. Może trwać nie dłużej niż rok kalendarzowy oraz zobowiązuje PCPR do udzielania zainteresowanemu informacji odnośnie zaplanowanej pomocy, warunków jej odmowy lub wstrzymania, wspierania cudzoziemca w kontaktach ze środowiskiem lokalnym, pomocy w znalezieniu mieszkania, prowadzenia pracy socjalnej oraz innych działań wynikających z sytuacji życiowej cudzoziemca. Na cudzoziemcu ciąży obowiązek zameldowania w miejscu zamieszkania, zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy i aktywnego poszukiwania pracy, do uczęszczania na kursy języka polskiego, współpracy

i kontaktu, przynajmniej dwa razy w miesiącu, z realizatorem programu, wykonywania działań wynikających z jego sytuacji życiowej, a uzgodnionych

z realizatorem. Ten uzgodniony z cudzoziemcem program wraz z kosztorysem realizacji zostaje przesłany przez PCPR do wojewody, który po akceptacji programu przekazuje środki na realizację.

W ramach udzielania pomocy w znalezieniu mieszkania dla cudzoziemca PCPR współpracuje z właściwym wojewodą i gminą, uwzględniając w miarę możliwości wybór miejsca zamieszkania dokonany przez zainteresowanego. Jeśli cudzoziemiec zrezygnuje z zamieszkania w miejscu wskazanym przez wojewodę podczas programu integracyjnego, oznacza to równocześnie jego rezygnację z realizacji programu. Zmiana miejsca zamieszkania podczas realizacji programu jest możliwa jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

Cudzoziemiec zobowiązany jest do wywiązywania się z podjętych zobowiązań.

W przypadku braku aktywnego udziału cudzoziemca w procesie integracji, uporczywego i zawinionego niewykonywania zobowiązań, wykorzystania pomocy niezgodnie z celem na jaki została udzielona, podania nieprawdziwych danych odnośnie sytuacji życiowej (do czasu wyjaśnienia okoliczności udzielenia takich informacji) możliwe jest wstrzymanie udzielanego wsparcia. Udzielanie pomocy wstrzymuje się również wówczas, gdy cudzoziemiec przebywa ponad 30 dni

w zakładzie opieki zdrowotnej (do czasu opuszczenia zakładu) oraz gdy przeciwko cudzoziemcowi jest wszczęte postępowanie karne (do czasu prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że został skazany prawomocnym wyrokiem sądu). Jeśli cudzoziemiec zostanie pozbawiony statusu prawnego /uchodźcy lub ochrony uzupełniającej/, następuje odmowa udzielenia pomocy.

Pomoc cudzoziemcom posiadającym status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ należy do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat /art.20 ust.1 ustawy o pomocy społecznej/.

Od stycznia 2001 roku do chwili obecnej Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie udzielił pomocy dla 68 rodzin uchodźców tj. 191 osób. Szacuje się, iż około 20 % z tych osób pozostało na terenie miasta Lublin.

Podkreślić należy, iż dotychczas osoby po programach integracyjnych wychodziły z systemu pomocy społecznej. Powodem było opuszczanie terytorium RP, otwieranie własnej działalności w Polsce oraz praca zarobkowa w krajach UE.

Regulacje Dublin II spowodowały, że cudzoziemcy mają trudności z osiedleniem w państwach Europy Zachodniej i są zawracani do pierwszego kraju bezpiecznego pobytu czyli Polski.

Na przełomie 2007 i 2008 roku z pomocy integracyjnej korzystało 11 rodzin tj. 36 osób. Spośród nich 5 rodzin obecnie przebywa w Lublinie. Są to rodziny narodowości czecheńskiej, które funkcjonują w systemie pomocy społecznej.

Cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą mogą korzystać z szeregu praw w sferze społecznej, edukacyjnej i zawodowej.

Aktualnie na terenie miasta Lublin przebywa znaczna liczba cudzoziemców, którzy otrzymali decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy i udzieleniu zgody na pobyt tolerowany, które to decyzje z dniem 29 maja 2008r., stały się z mocy prawa decyzją w sprawie udzielenia ochrony uzupełniającej (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 18 marca 2008r., o zmianie ustawy o udzieleniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 70 poz. 416). Wobec powyższego cudzoziemcy są uprawnieni do pomocy integracyjnej.

Od 03 czerwca 2008r. do 02 września 2008r. do MOPR Lublin wpłynęło 58 wniosków o wsparcie integracyjne dla 180 cudzoziemców.

Aktualnie tutejsze służby społeczne realizują 23 programy integracyjne, a kolejnych **7 rodzin** tj. **21 osób** jest w trakcie uzgodnień dotyczących realizacji programu integracyjnego. Ponadto wobec kolejnych cudzoziemców, oczekujemy na potwierdzenie przez Urząd ds. Cudzoziemców objęcia tych cudzoziemców nową formą ochrony w Polsce. Pozostałe rodziny zamieszkują jeszcze w Ośrodkach dla Cudzoziemców na terenie miasta Lublin i w gminie Niemce (13 rodzin 57 osób), korzystają z innego systemu zabezpieczenia socjalnego lub nie posiadają kompletu wymaganych dokumentów do objęcia pomocą integracyjną.

Wśród cudzoziemców korzystających z ochrony uzupełniającej na terytorium RP 3 rodziny interwencyjnie zostały umieszczone w Domu Samotnej Matki przy ul. Bronowickiej 3. Ponadto w w/w placówce przebywają 2 kobiety z 7 dziećmi, które legitymują się statusem uchodźcy.

Pomoc mająca na celu wspieranie procesu integracji obejmuje:

- Świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego
- Opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne;
- Specjalistyczne poradnictwo.

Pomocy integracyjnej udziela się w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy.

Wysokość świadczeń dla poszczególnych środowisk i osób jest zróżnicowana w zależności od:

- indywidualnej sytuacji bytowej,
- uzgodnionego planu pomocy,
- okresu trwania programu,
- liczebności rodzin.

Zasiłki na utrzymanie przeznaczone są w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny oraz opłaty mieszkaniowe. W uzgodnieniu z cudzoziemcami środki finansowe przeznaczone na pokrycie opłat mieszkaniowych lub opłat związanych z nauką języka polskiego, wydatkowane są bezpośrednio przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie.

Szczegółowe zasady i tryb udzielania pomocy uchodźcom, wysokość świadczeń pieniężnych, formy i zakres pomocy oraz warunki jej wstrzymania lub odmowy zostały określone Rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 29 września 2005r. w sprawie udzielania pomocy uchodźcom (Dz. U. Nr 201, poz. 1669).

Obok pomocy finansowej z zakresu administracji rządowej, każdy cudzoziemca objęty jest szeroko rozumianą pracą socjalną. Otrzymuje szczegółowe instrukcje na temat dopełnienia koniecznych formalności: nadania numeru PESEL, NIP, rejestracji w Miejskim Urzędzie Pracy, zasad korzystania ze świadczeń służby zdrowia, obligacji meldunkowych, zobowiązań podatkowych i ubezpieczeń społecznych. Ponadto świadczona jest pomoc przy: opracowywaniu pism i podań, wypełnianiu wniosków i formularzy, kompletowaniu dokumentów, wynajmowaniu mieszkań i kontaktach cudzoziemców ze środowiskiem lokalnym.

Ponadto w ramach **pracy socjalnej** na rzecz rodzin dotkniętych trudną sytuacją życiową:

- podejmowano działania skierowane na przygotowanie środowiska szkolnego na przyjęcie dzieci cudzoziemców,
- nawiązano współpracę z Dyrektorami szkół i przedszkoli w sprawie dzieci cudzoziemców, (poinformowano między innymi o sytuacji na Magnoliowej, Szkołę Podst. Nr 4 w Lublinie)
- w indywidualnych przypadkach, wymagających wsparcia, nawiązano współpracę z Narodowym Funduszem Zdrowia i Niepublicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej, celem usprawnienia pomocy lekarskiej na rzecz cudzoziemców,
- wspomagano cudzoziemców w kompletowaniu dokumentów niezbędnych przy orzekaniu stopnia niepełnosprawności,
- podejmowano różnorodne formy wsparcia osób ubiegających się o przydział mieszkania z zasobów gminy.
- występowano do Miejskiego Urzędu Pracy z wnioskami o skierowanie podopiecznych na kursy zawodowe, do klubu pracy i doradcy zawodowego,
- wspierano podopiecznych w staraniach o podjęcie działalności gospodarczej,
- motywowano cudzoziemców do wydzierżawienia i zagospodarowania działek ogrodniczych,
- ustalono procedury korzystania ze świadczeń zdrowotnych przez tych cudzoziemców, którzy nie legitymują się numerem PESEL,
- wspierano podopiecznych w staraniach o zwolnienie z opłat za wydanie kart pobytu i innych dokumentów,

- kontaktowano się psychologiem celem zabezpieczenia wsparcia dla podopiecznych,
- podejmowano wielokierunkowe działania mające na celu zabezpieczanie lokali mieszkalnych dla cudzoziemców, w tym zakresie: za pośrednictwem gazety „Anonse”, systematycznie kontaktowano się z osobami wynajmującymi mieszkania, wypracowano z organizacjami pozarządowymi formy współpracy w zakresie poszukiwania mieszkań dla cudzoziemców,
- w sprawie sytuacji na Magnoliowej 4 poinformowano Sanepid oraz Urząd ds. Cudzoziemców, jak również organizacje pozarządowe zajmujące się sprawami cudzoziemców,
- motywowano cudzoziemców do realnego postrzegania polskiej rzeczywistości, oraz uwzględniania możliwości środowiska lokalnego w budowaniu planów na przyszłość,
- zainicjowano pracę zespołu interdyscyplinarnego, podczas którego systematycznie poszukiwane są drogi rozwiązywania problemów cudzoziemców.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy natomiast przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5 pkt 2 lit. b /posiadających zgodę na pobyt tolerowany/ oraz 5a ustawy o pomocy społecznej /cudzoziemcy będący ofiarami handlu ludźmi/.

Prawa wynikające z innych ustaw

1. Na mocy ustawy o świadczeniach rodzinnych cudzoziemcy posiadający status uchodźcy bądź ochronę uzupełniającą mają prawo do otrzymywania świadczeń rodzinnych na takich samych zasadach jak obywatele polscy.
2. Cudzoziemcy mają prawo do zatrudnienia na zasadach ogólnych na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004r. art. 87.1. Znacznym ograniczeniem w uzyskaniu zatrudnienia jest niska znajomość języka polskiego wynikająca z braku zaangażowania cudzoziemców do nauki.
3. Oświata na poziomie podstawowym jest obowiązkowa i bezpłatna zaś na poziomie średnim i wyższym jest dostępna dla wszystkich na zasadzie pełnej równości i w zależności od indywidualnych uzdolnień. Zapewnia we wszystkich państwowych zakładach nauczania jednakowy poziom przekazywania wiedzy i warunki niezbędne do kształcenia. Przedszkola, szkoły i inne placówki publiczne umożliwiają uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, o których mowa w ustawie z dnia 6 stycznia 2005r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141 i Nr 62, poz. 550), podtrzymywanie i rozwijanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej.
4. Kwestię dostępu do mieszkań dla uchodźców reguluje Uchwała Nr 851/XXXVI/2005 Rady Miasta Lublin z dnia 29 grudnia 2005r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Lublin. Na podstawie tej regulacji dotychczas miasto Lublin przyznało uchodźcom 8 lokali z zasobów mieszkaniowych. Ponadto, zgodnie

z istniejącym obowiązkiem ustawowym MOPR udziela cudzoziemcom pomocy w uzyskaniu możliwości zamieszkania. Faktem jest, że istnieją trudności w pozyskaniu lokali. Zdarza się, że przyczyną utrudniającą wynajem mieszkania są według cudzoziemców zbyt wysokie stawki dyktowane przez lokalny rynek.

5. Opieka medyczna obejmuje świadczenia opieki zdrowotnej w zakresie, w jakim osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym przysługuje prawo do świadczeń na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210, poz. 2135, z późn. zm.), z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego.

Reasumując trudności w procesie integracji cudzoziemców związane są przede wszystkim z:

1. Oczekiwaniami cudzoziemców, które nie są dostosowane do rzeczywistości.
2. Przymusową deportacją z krajów UE do pierwszego kraju bezpiecznego i brakiem motywacji do angażowania się w proces adaptacyjny na terytorium RP.
3. Traktowaniem programu integracyjnego jako źródła dochodów, a nie realnej potrzeby nabywania wiedzy o tym jak żyć w Polsce.
4. Przekonaniem panującym wśród cudzoziemców, że pobyt w Domu Samotnej Matki nie jest związany z żadnymi kosztami.
5. Osiedlaniem się w Lublinie cudzoziemców z gminy Niemce.
6. Brakiem łatwo dostępnych mieszkań, a w szczególności mieszkań dla osób z ochroną uzupełniającą.
7. Wysokimi kosztami utrzymania mieszkania w porównaniu do osiągniętych dochodów.
8. Niechęcią do wynajmowania mieszkań dla cudzoziemców, a zwłaszcza licznych rodzin.

Propozycje rozwiązań

Uregulowanie kwestii integracji cudzoziemców winno się odbyć na poziomie rozwiązań systemowych w ramach polityki społecznej państwa poprzez utworzenie Domu Azylanta, w którym cudzoziemcy znaleźliby schronienie. Służby społeczne natomiast skoncentrowałyby działania na realizacji indywidualnych programów integracji oraz pracy socjalnej co umożliwiłoby cudzoziemcom samodzielne funkcjonowanie na terenie Polski.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie podejmuje działania zmierzające do uruchomienia na terenie Miasta Lublin mieszkań chronionych z przeznaczeniem dla cudzoziemców.

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie działając z upoważnienia Prezydenta Miasta Lublin zaprosił podmioty nie zaliczone do sektora finansów publicznych do składania ofert, projektów lub propozycji dotyczących prowadzenia na terenie Miasta Lublin mieszkań chronionych. Przedmiotem ewentualnego zadania z zakresu pomocy społecznej będzie prowadzenie mieszkań chronionych jako formy wsparcia pomocy społecznej przygotowującej osoby w nich przebywające, pod opieką specjalistów, do

prowadzenia samodzielnego życia. Mieszkania chronione będą zapewniać warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.